

3. Vývoj v rozhlasové části mediální krajiny v České republice po roce 1997

Již po roce 1996, kdy vstoupila v platnost novela zákona o vysílání z roku 1995, která se stala vrcholem éry uplatňování zjednodušeného pojetí liberalismu na oblast audiovizuálních médií, se začala Rada zabývat příčinami a důsledky nevyváženého stavu v duálním systému rozhlasového vysílání. Hlavní příčinou tohoto stavu je chybná strategie první a zčásti i druhé Rady, které při své nezkušenosti ustupovaly agresivnímu tlaku žadatelů o licence k rozhlasovému vysílání. Během krátké doby tak došlo k bezkonceptnímu rozdělení téměř všech volných rozhlasových frekvencí. Výsledkem rychlého rozdělení frekvencí k vysílání bylo rozdrobení rozhlasového reklamního trhu, který se jen velmi těžko pročišťuje. V ostatních zemích střední a východní Evropy probíhala demonopolizace a deetatizace vysílání pomalejším tempem a situace se tam proto nevymlkla tolik z rukou.

K živelnému rozvoji soukromého vysílání došlo i na úkor vysílatele veřejné služby. Jak jsem uvedl již v předchozí kapitole, Českému rozhlasu se ne vždy dostávalo podpory, jakou by si jako provozovatel vysílání ze zákona zasloužil.

Činnost Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání v letech 1998–1999 je možné pomocí metafory přirovnat k marné snaze obyvatel zatopené obce dostat rozlitou vodu zpět do koryta řeky.

V oblasti regionálního a lokálního soukromého rozhlasového vysílání působilo v České republice v roce 1998 – 75 provozovatelů.²⁰⁶⁾ Chudý trh reklamy a jeho značná rozdrobenost vedou k uniformitě rozhlasového vysílání. Privátní rádia produkují levný program (většinou pouze hudební proud), který musí oslovit co nejširší skupinu obyvatel. Přes 50 procent posluchačů sleduje celoplošné rozhlasové stanice, zbytek se hlásí k lokálním a regionálním rádiím. Výťažnost reklamy však tomuto poměru neodpovídá: Celoplošné stanice získávají zhruba přes třetinu reklamního trhu. Zbytek se rozplývá na velké množství regionálních a lokálních stanic.²⁰⁷⁾

Jedním z mála řešení, které může napomoci zmírnění negativních důsledků extenzivního rozvoje soukromého sektoru rozhlasového vysílání je sdružování menších stanic do sítí.

3.1 Proces tzv. síťování

Tzv. síťování je proces, kdy se menší rozhlasové stanice propojují, a to ve sféře programové, know-how, obchodní (tj. například při prodeji národní reklamy) a vlastnické. Většího měřítka nabyl tento proces v oblasti rozhlasového vysílání ve druhé polovině devadesátých let. Rada ČR pro RTV ve své výroční zprávě z února 1998 konstatuje, že síťování rozhlasových stanic vnímá jako logický důsledek vývoje české mediální krajiny. Co se týče sítí programových: k přebírání programu jiné stanice je třeba souhlasu Rady. Totéž platí o propojování vlastnickém, nikoliv však již obchodním.²⁰⁸⁾

Tvorba programové sítě spočívá v přebírání centrálního programu hlavní stanice „zesíťovanými“ lokálními a regionálními rádii podle jednotného schématu. Přebíraný program je doplňován vlastním programem dané stanice. V České republice začala tuto strategii využívat Evropa 2. Podobně jako je tomu ve Francii, i u nás Evropa 2 nabízí svůj program regionálním a lokálním rádiím. Centrální program je doplňován vlastním programem lokálních stanic, který tvoří většinou několikaminutové zpravodajské a reklamní vstupy mezi 6.00–23.00 hodinou a dále souvislé hodinové bloky v poledním a večerním čase. Tento model se týká Rádía České Budějovice – Evropa 2, Rádía Lion, Evropy 2 – Radioclub Ústí nad Labem, Rádía Evropa 2 – Hradec Králové, Rádía Diana v Karlových Varech, Rádía West v Plzni a Rádía Duha ve Vrchlabí. Evropa 2 kromě toho získala v roce 1997 dokrývací kmity v Liberci, Znojmě a Zlíně. Z licenční politiky Rady ČR pro RTV je zřejmé, že tento proces podporuje.

Příkladem síťování v oblasti know-how je síť rozhlasových stanic KISS. I pražské Rádio KISS 98 FM se snažilo po vzoru Evropy 2 o určité programové propojení. Programové sjednocení pražského rádia se stanicemi v jiných městech je však podle názoru Rady poměrně citlivou a obtížnou záležitostí a ne každý mimopražský posluchač je ochoten akceptovat pražský program. Rádio KISS 98 FM nakonec navázalo oficiální spolupráci s Rádiem KISS Hády (Brno), Rádiem KISS ProTon (Plzeň) a Rádiem KISS Morava (Frýdek–Místek).²⁰⁹⁾ Propojení těchto stanic se uskutečňuje ve formě sjednocené propagace a know-how (například stejné logo stanic KISS). Zároveň s tím došlo i k vlastnickému propojení stanic.

Síťování obchodní je nejstarším druhem síťování v novodobých mediálních dějinách České republiky. První obchodní propojení se objevilo v letech 1992–1993, kdy mediální zastupitelství Regie Radio Music (RRM) začalo zastupovat několik rozhlasových stanic. Šlo o Evropu 2, Frekvenci 1 a Country Radio. Těsně poté zahájilo činnost mediální zastupitelství IP Praha (později Multimédia). V roce 1996 vzniklo sdružení Media Marketing Services (MMS), které bylo až do roku 1998 nejsilnější obchodní sítí v České republice, zahrnující celoplošné Rádio Alfa a skupinu regionálních a lokálních rádií pod názvem Hit Radio

Network. Síť rádií KISS zastupuje obchodní zastupitelství Kiss Radio. Ve snaze o konkurenceschopnost vůči podílu MMS na národním trhu reklamy vznikl v roce 1997 tzv. Gold Net jako speciální společný produkt dvou jinak konkurenčních mediálních zastupitelství RRM (total) a Radio Net (total).

Posledním druhem síťování je propojování vlastnické. Jde o nejproblematictější síťování, protože i v České republice, obdobně jako všude ve světě, spadá do problematiky křížení vlastnictví v médiích. Rada ČR pro rozhlasové a televizní vysílání zvláště v posledních dvou letech o vlastnickém propojování diskutuje. Regulační instituce přitom vychází z názoru (ovšem bez hlubšího a kvalifikovaného rozboru), že takový jev je převážně negativní a mělo by se mu zabránit: hledá se přitom orgán, který by měl k takovému zákroku příslušné kompetence.²¹⁰⁾

3.2 Celoplošné soukromé rozhlasové vysílání po roce 1998

Dne 24. února 1999 skončila platnost licencí prvním dvěma provozovatelům soukromého celoplošného vysílání na území České republiky společně Kaskol (Rádio Alfa) a Frekvence 1²¹¹⁾ (Rádio Frekvence 1), která jim byla udělena v roce 1993 na dobu šesti let. Rada se v souladu se zákonem o vysílání rozhodla vyhlásit licenční řízení na celoplošné rozhlasové vysílání s uzávěrkou pro příjem žádostí 31. března 1998. Do licenčního řízení se přihlásilo dvanáct žadatelů, včetně provozovatelů Rádía Alfa a Frekvence 1.

Rada se na základě předložených žádostí a veřejných slyšení rozhodla na svém výjezdním zasedání 9. června 1998 ve Znojmě obnovit licenci akciové společnosti Frekvence 1 s projektem stejnojmenné rozhlasové stanice. Při udělování druhé licence regulační orgán hodnotil žádosti, které kladly důraz na zpravodajství a informace, případně podporovaly českou hudební produkci.

Druhou licenci nakonec získala společnost Londa s projektem informačního Rádía Impuls. Při veřejných slyšeních obhajoval projekt společnosti Londa novinář a spisovatel Martin Nezval. Nezval před radními prohlásil, že „projekt Rádía Impuls chce posílit sebevědomí českého národa“. Za přímého konkurenta stanice označil ČRo 1 – Radiožurnál. Největší předností projektu je podle Nezvala velký podíl české hudby, neboť současná hudební rádia upřednostňují anglosaskou produkci. Projekt by měl oslovit především posluchače ve věku 25 až 50, obzvláště pak skupinu ve věku 30 až 45 let. Při prezentaci zpravodajství Nezval uvedl, že Rádio Impuls dá velký prostor zpravodajství z jednotlivých regionů České republiky. Zaměstnávat bude žurnalisty výhradně s vysokoškolským vzděláním (v této souvislosti Martin Nezval kritizoval úroveň současné české žurnalistiky). Ředitel společnosti Londa, s. r. o., Ivan Bařka doplnil, že Rádio Impuls by mělo přispět k dotvoření duálního systému v České republice.²¹²⁾

Žádost společnosti Kaskol, která provozovala vysílání Rádía Alfa, regulační instituce zamítla. Stejně tomu bylo i u zbývajících žadatelů.

Neudělení licence Rádíu Alfa vyvolalo ostrou reakci generálního ředitele stanice Václava Kasíka. Na tiskové konferenci 12. června 1998 Kasík prohlásil, že licence na vysílání nebyla Rádíu Alfa udělena kvůli kapitálovému propojení této rozhlasové stanice s televizí Nova: „To je podle mého soudu hlavní důvod. Majoritní akcionář společnosti Rádio Alfa, a. s., je stejný jako majoritní vlastník v televizi Nova. Neudělením licence je rádio víceméně potrestáno za minulé problémy s Radou, které však podle mého mínění byly zástupné a vyprovokované konkurencí,“ uvedl Václav Kasík doslova. Šéfredaktor zpravodajství a publicistiky Rádía Alfa Karel Zajíc na tiskové konferenci prohlásil, že vedení stanice bylo rozhodnutím Rady zaskočeno a překvapeno. Neudělení licence Rádíu Alfa Rada podrobně zdůvodňuje ve své výroční zprávě z února 1999.²¹³⁾

Rádio Impuls začalo vysílat 24. února 1999 a plynule tak navázalo na vysílání zaniknuvšího Rádía Alfa. Ještě předtím, než v éteru poprvé zazněla znělka Rádía Impuls, zveřejnil deník Právo zprávu, podle níž spisovatel Martin Nezval a slovenský režisér Petr Kršák tvrdí, že jim současní majitelé Rádía Impuls ze společnosti Londa, s. r. o., odcizili náměty a název stanice. Jak řekl Nezval Právu, když loni kandidoval na ředitele České televize, nabídl mu ing. Ivan Bařka ze společnosti Londa účast na projektu nového rádia: „Bařka na slyšeních vystupoval tak, jako by moje koncepce měla být pro rádio zavazující. Když však získal licenci, tedy zdarma něco, co se dá prodat za 40 až 80 milionů korun, v tom okamžiku přerušil veškeré styky se mnou i s dalšími, kteří na projektu pracovali,“ řekl Nezval Právu. „Obchodní značku Radio Impuls mám patentovanou od jara 1998,“ řekl Právu Kršák, který je jedním ze zakládajících členů CET 21, společnosti vlastníci licenci k vysílání televize Nova.²¹⁴⁾ O den později na tiskové konferenci ředitel společnosti Londa Ivan Bařka tyto zprávy rezolutně odmítl.²¹⁵⁾

V souvislosti s licenčním řízením na celoplošné rozhlasové vysílání začala Rada diskutovat o dalším koncepčním kroku: o zavedení institutu prolongace licencí, který se později (v lednu 2000) objevil ve vládním návrhu nového zákona o rozhlasovém a televizním vysílání.²¹⁶⁾ Prolongace znamená prodloužení licence bez licenčního řízení či se zjednodušeným režimem. Rada ve zprávě o své činnosti z února 1999 konstatuje: „Existují stanice, které až na malé odchylky dodržují licenční podmínky, v průběhu licenčního

období se chovají korektně, mají relativně vysokou sledovanost, nebo svým formátem naplňují potřebu některého menšinového žánru. Investovaly čas, sílu a finanční prostředky, aby mohly vysílat. Přesto musejí po uplynutí licenčního období znovu žádat o licenci a podstupovat poměrně náročné řízení bez jakékoliv jistoty, že licenci znovu získají. Jakkoliv se může objevit námitka, že jiné řešení by omezilo volnou soutěž tržních sil, je na místě uvážit možnost prodloužení licencí bez licenčního řízení či se zjednodušeným režimem (samozřejmě za určitých podmínek).²¹⁷⁾

3.3 Soukromé rozhlasové vysílání a programová pestrost

Co do počtu stanic je možné pro privátní část duálního systému rozhlasového vysílání na konci devadesátých let použít metaforu: Reliéf krajiny celoplošných a regionálních či lokálních rádií je pozoruhodně členitý (Jiráček, 1997).²¹⁸⁾ Zmíněný příjem není možné ani zdaleka použít pro zhodnocení programové pestrosti a různorodosti soukromých rozhlasových stanic. Z hlediska programu si dovoluji parafrázovat Jiráčkovy teze: Reliéf krajiny celoplošných a regionálních či lokálních rádií je sice členitý, ale výraznější členění tohoto reliéfu nás teprve čeká. Devadesátá léta dvacátého století je možné v historii rozvoje českých auditivních médií označit za periodu vzniku a postupného utváření duálního systému a rovněž za periodu extenzivního rozvoje soukromých rozhlasových stanic.

S koncem dvacátého a začátkem století jedenadvacátého se rozvoj soukromého rozhlasového vysílání v České republice posune do údobí, které bychom snad mohli označit za periodu specializace a programového rozčleňování. Protože ještě zdaleka si privátní rozhlasové stanice v našich zeměpisných šířkách neosvojily a nezažily některé formáty či prvky formátů. Současná uniformita rádií je z dlouhodobé perspektivy neudržitelná.

První náznaky příchodu periody specializace a programového rozčleňování v oblasti auditivních médií je možné pozorovat již dnes. Stačí zmínit diferenciaci hudebních programů do formátů, které je možné pozorovat u tuzemských hudebních rozhlasových stanic, či vznik formátu Religious (náboženské vysílání), který si v Česku osvojilo Rádio Proglas. Do budoucna se nebude možné vyhnout i trendu síťování, který může přinést do programování stanic větší pestrost a profesionalitu.

Z tohoto pohledu je potěšitelné, že Rada ČR pro rozhlasové a televizní vysílání uvažuje v souvislosti s přípravou nového mediálního zákona o možném zadání rozhlasového formátu při vypisování výběrového řízení.²¹⁹⁾

3.4 Český rozhlas a jeho budoucí postavení

Rada ČR pro rozhlasové a televizní vysílání zůstala leccos dlužna péči o duální systém jako celek – toto hodnocení ze zprávy regulačního orgánu za roku 1999 je možné považovat za průlomové. Rada přiznává, že v uplynulých letech byla až příliš vázána agendou, spojenou se vznikem a rozvojem komerčního sektoru vysílání, obzvláště problémy komerčních televizí a rozhlasu a z tohoto důvodu opomíjela druhou složku duálního systému – vysílatele veřejné služby.²²⁰⁾

Mezi zásadní institucionální změnu v Českém rozhlase lze považovat volbu nového generálního ředitele v roce 1999.

Začátkem září 1998 se Rada Českého rozhlasu rozhodla, že bez konkurzního řízení prodlouží mandát dosavadnímu generálnímu řediteli Vlastimilu Ježkovi. Rada konstatovala, že zahájila jednání se současným generálním ředitelem o koncepci řízení Českého rozhlasu do roku 2005.²²¹⁾ V listopadu 1998 předal Vlastimil Ježek Radě ČRo materiál „Koncepce řízení Českého rozhlasu v letech 1999–2005“.

O necelé tři měsíce později generální ředitel ČRo dopisem oznamuje Radě ČRo, že ze své funkce odejde k 30. červnu, kdy skončí jeho mandát. Hlavním důvodem Ježkova rozhodnutí je odpor některých lidí (například redaktora ČRo Miloše Rejcherta, jehož otevřený dopis v této věci zveřejnily Lidové noviny 1. února 1999) proti tomu, aby byl Vlastimil Ježek do své funkce opětovně uveden bez výběrového řízení. Ježek se domnívá, že vleklé a veřejně prezentované zpochybňování jeho druhého mandátu po vypršení prvního funkčního období by veřejnoprávní rozhlas poškodilo. Generální ředitel ČRo v dopise oceňuje, že se Rada rozhodla nevypisovat výběrové řízení a zahájit s ním jednání o druhém funkčním období, ovšem podle svých slov podcenil „názory těch kolegů, pro které je jakýsi ‚vyšší princip veřejného konkurzu‘ více než hodnocení práce samotné“. Zmíněný „kolegové“ jsou podle Ježka zjevně rozhodnutí použít jakoukoli formu veřejného nátlaku na Radu – ať už před jmenováním nebo po něm. „Vzhledem k tomu, že jsem svůj názor na konkurzy a veřejné soutěže nezměnil a měnit nechci, považuji ukončení své práce ve funkci generálního ředitele Českého rozhlasu s vypršením prvního funkčního období za jediné možné řešení,“ citovala ČTK z dopisu Vlastimila Ježka Radě ČRo.²²²⁾

Koncem března 1999 vyhlásila Rada ČRo výběrové řízení na funkci generálního ředitele rozhlasu a 9. června 1999 oznámila, že vítězem konkurzu se stal Václav Kasík, bývalý ředitel Rádia Alfa.²²³⁾

Ve svém prvním veřejném vystoupení ve funkci generálního ředitele ČRo Václav Kasík popsal čtyři hlavní oblasti, který se chce věnovat: program, technika, finanční otázky a mezilidské vztahy. V oblasti programu se hodlá Kasík zabývat regionálními studii; mrzí jej totiž, že v jednotlivých regionech dávají posluchači většinou přednost soukromým stanicím. Zaměřil se rovněž na programovou skladbu ČRo 2 – Praha. V oblasti techniky půjde hlavně o dobudování a vybavení Studiového domu. Ve finančních otázkách zdůraznil Kasík naléhavost prodeje rozestavěného rozhlasového střediska v Praze na Pankráci. A konečně: mezilidské vztahy patří podle nového generálního ředitele ČRo k tomu nejdůležitějšímu, čemu se hodlá věnovat. „...neboť v tomto směru není žádné úsilí dostatečné. Představuji si vedení organizace, které právě přebírám, asi jako řízení symfonického orchestru. Nechci a nebudu vstupovat houslistům, hráčům na žestě či kontrabasistům do jejich odbornosti, ale chtěl bych, aby všichni přijali jednotnou filozofii. Obdobně jako dirigent vyžaduje u členů hudebního tělesa jednotnou koncepci. Chci posilovat prestiž Českého rozhlasu. Jsem si vědom, že vstupuji do konsolidované organizace a že to patrně budu mít snazší, než to měl pan Ježek před šesti lety,“ oznámil Václav Kasík.²²⁴⁾ Mezi vyjmenovanými prioritami nebyla legislativa. Je ku škodě vysílatele veřejné služby, že nový generální ředitel Českého rozhlasu neoznačil za jednu ze svých priorit přípravu mediální legislativy.

Jak jsem se zmínil již v předchozích částech této práce, rok 2000 je důležitým mezníkem pro další vývoj duálního systému rozhlasového vysílání. Do konce roku 2000 by Parlament měl projednat vládní návrhy zákonů o rozhlasovém a televizním vysílání a o Českém rozhlase. Obě právní normy, které mají nahradit dosud platné mediální zákony, určí budoucí postavení vysílatele veřejné služby v našem duálním systému.

Je zřejmé, že s rozvojem nových technologií (například digitalizace či internet) dojde rovněž k přeměně obsahu rozhlasového vysílání. Posluchač bude mít výběr z mnoha všeobecných a specializovaných programů. A vysílatel veřejné služby bude muset nově definovat své postavení. To je jeden z nejdůležitějších, ne-li hlavní úkol nového vedení Českého rozhlasu.

3.5 Shrnutí

Zatímco v letech 1993–1997 je možné o zřetelné a jasné koncepci Rady České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání mluvit pouze někdy, v údobí 1998–1999 dochází k zásadnějšímu obratu.

V souvislosti s uplatňováním liberální novely zákona o vysílání z roku 1995, s blížícím se kolapsem přeplněného privátního sektoru rozhlasové části duálního systému vysílání a v neposlední řadě s přípravou mediálního zákona, který vláda předložila Parlamentu ČR na začátku roku 2000, začíná regulační instituce koncepčně přemýšlet nad dalším vývojem soukromého rozhlasového vysílání v České republice.

V oficiálních dokumentech Rady České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání se v posledních dvou letech objevují konkrétnější úvahy o tom, jak napravit důsledky zjednodušené koncepce liberalismu na českou mediální krajinu. Regulační orgán upouští od kvantitativního hodnocení privátního rozhlasového vysílání a začíná se více věnovat hodnocení kvalitativnímu. Ve zprávách o činnosti Rady z posledních dvou let můžeme najít jak hlubší úvahy, tak prvky koncepce: týkají se například podpory síťování menších rozhlasových stanic, možného zavedení institutu prolongace licencí, řešení problematiky prodeje stanic a skrytého převodu licencí, problematiky takzvaných servisních organizací, budoucnosti licenčních podmínek či vypisování licenčních řízení na jednotlivé rozhlasové formáty.

Ve své výroční zprávě za rok 1999 regulační orgán přiznává, že v uplynulých osmi letech zůstal lecos dlužen duálnímu systému vysílání jako celku (tedy především vysílateli veřejné služby). Rada ČR pro RTV ovšem v dokumentu již nerozvádí svůj názor na stávající i budoucí postavení Českého rozhlasu v duálním systému rozhlasového vysílání. Ani nové vedení tzv. veřejnoprávního rozhlasu v čele s Václavem Kasíkem dosud nezahájilo veřejnou diskusi na téma „budoucnost vysílatele veřejné služby v éře nových technologií“. Autor této práce má v této souvislosti obavu z toho, že se historie bude opakovat: budoucí vývoj duálního systému rozhlasového vysílání bude ovlivňovat především jeho komerční část, a to ke škodě vysílatele veřejné služby.

Ač se v činnosti Rady ČR pro RTV objevují první prvky koncepce dílčích řešení, hlubší analytický dokument s globální koncepcí regulační instituce pro další vývoj v rozhlasové části mediální krajiny nadále schází.

ZÁVĚR

Je to deset let, co se v České republice začat utvářet duální systém rozhlasového vysílání. Listopad '89 byl nejen počátkem proměn politických a společenských institucí, ale i počátkem proměn institucí mediálních.

Při důkladném studiu vzniku a utváření duálního systému rozhlasového vysílání můžeme pozorovat několik údobí.

Údobí první: Pokládání základů duálního systému se odehrálo v letech 1990–1992. V roce 1990 vláda ČSFR souhlasila svým usnesením s dočasným využitím technických prostředků československých spojů k šíření vysílání zahraničních rozhlasových stanic. Šlo o Svobodnou Evropu, BBC a RFI, které zajišťovaly pluralitu vysílání. Kvůli pomalé přípravě nové mediální legislativy a netrpělivosti žadatelů o provoz privátního rozhlasového vysílání se v roce 1990 objevil fenomén pirátského vysílání, který přinutil vládu ČSFR k vytvoření mezirezortní komise. Tato „provizorní“ instituce udělila první licence k experimentálnímu rozhlasovému vysílání. Tlak zájemců o provozování rozhlasového vysílání donutil mezirezortní komise (nejprve při vládě ČSFR, po rozpadu Československa při Ministerstvu kultury ČR) k udělení bezmála čtyřicítky licencí. Vznikl rovněž zákon o Českém rozhlasu, který pevně ukotvil vysílatele veřejné služby (tzv. veřejnoprávní rozhlas) v našem duálním systému. Tato právní norma zároveň definovala orgán (Radu Českého rozhlasu), jímž se uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu vysílatele veřejné služby.

Údobí druhé: Začalo vznikem standardní regulační instituce v duálním systému vysílání. Rada České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání byla ustavena v březnu 1992. Ihned v počátku své činnosti začala uplatňovat na rozhlasovou část české mediální krajiny liberální principy v simplifikované podobě. Hlavním cílem Rady bylo udělit co největší počet licencí. Duální systém se ocitl v nerovnováze. Veřejnoprávní část poškodilo přijetí zákona č. 36/1993 Sb., který přerozdělil vysílací sítě mezi Český rozhlas a soukromé stanice. Zájmy provozovatelů vysílání na základě licence potlačily zájmy vysílatele veřejné služby. Českému rozhlasu se nedostávalo v té době pozornosti, jakou by si, jako provozovatel vysílání ze zákona, zaslouhoval. Z dnešního pohledu se jeví, že Český rozhlas byl brán pouze jako appendix duálního systému vysílání, a nikoliv jako jeho rovnocenná část. K tomu však přispěla i práce vedení veřejnoprávní instituce, které nedokázalo definovat postavení Českého rozhlasu jako celku v duálním systému a diferencovat cíle a prostředky jeho jednotlivých programových okruhů mezi sebou navzájem. Na druhé straně liberalizace bez jasné koncepce a pravidel vedla v rozhlasové části naší mediální krajiny téměř ke kolapsu soukromých rozhlasových stanic. Počet privátních rádií narůstal geometrickou řadou: V roce 1994 působilo v oblasti rozhlasového vysílání v České republice – 59 provozovatelů. V roce 1995 jich bylo již 87. Až v roce 1997 se jejich počet poněkud snížil – na 79. Toto údobí skončilo v roce 1996, kdy Rada při vlastní práci pocítila důsledky liberální novely zákona o vysílání z prosince roku 1995. Regulační instituce se ve svých oficiálních dokumentech pokusila o sebekritickou reflexi své předchozí licenční politiky a začala se podrobněji zabývat i dalším vývojem privátního rozhlasového vysílání. Vysílání veřejné služby však nadále zůstávalo na periférii zájmů Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání.

Údobí třetí a poslední: Počalo v roce 1997 a pokračuje dosud. Je pod vlivem diskusí, které souvisejí s přípravou nové mediální legislativy. Zákon o elektronických médiích má vláda předložit Parlamentu ČR v roce 2000 a tato právní norma ovlivní budoucnost našeho duálního systému. V souvislosti s novou mediální legislativou si Rada začala uvědomovat nutnost jasné a zřetelné koncepce své další činnosti. Ve výročních zprávách regulační instituce se již náznaky takové koncepce objevují. Bohužel i nadále schází hlubší analýza stavu a možností naší mediální krajiny, které se veřejnost (odborná i laická) v prvním desetiletí existence duálního systému nedočkala.

Dílič závěry této práce jsou obsaženy ve shrnutích za jednotlivými kapitolami. Autor se v nich snažil popsat a kriticky analyzovat prvních deset let existence duálního systému rozhlasového vysílání v novodobých dějinách České republiky.

Ač byla naše země prvním státem střední a východní Evropy, v němž byly položeny základy duálního systému, došlo k neblahému jevu: bezbřehé liberalizaci. Důsledky uplatňování zjednodušeného pojetí liberalismu na fungování mediální krajiny je možné pozorovat dosud.

Rada České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání se konečně po deseti letech přihlásila k odpovědnosti za obě části duálního systému vysílání.

Pro budoucnost a další vývoj našeho duálního systému rozhlasového vysílání je nezbytné především zformulovat odpověď na několik základních otázek:

- **Jaké postavení má mít vysílatel veřejné služby v našem duálním systému? A je jeho stávající postavení dostatečné?**
- **Co je úkolem soukromého rozhlasového vysílání a co od něj očekáváme?**
- **V jakém vztahu mají být vysílatel veřejné služby a soukromá rádia?**

- **Má existovat mezi oběma složkami duálního systému konkurenční vztah?**
- **A pokud ano, v čem?**

Odpověď na tyto elementární otázky je nezbytným předpokladem pro formulaci jasné koncepce budoucnosti duálního systému rozhlasového vysílání. Vývoj v rozhlasové části naší mediální krajiny v posledních deseti letech jasně dokázal, že tato představa nám scházela a schází.

ODKAZY A POZNÁMKY

- 1) Sborník statí o kultuře v České republice po roce 1989. Kapitola „Oblast hromadných sdělovacích prostředků a kinematografie“, str. 100. Praha: Ministerstvo kultury 1999.
- 2) Strategie č. 1/96: Novela zákona o vysílání – krok k liberalizaci. str. 44, leden 1996
- 3) Strategie č. 1/96: Novela zákona o vysílání – krok k liberalizaci. str. 44, leden 1996
- 4) Sovětský komunistický koncept masové komunikace je jedním ze čtyř, které jsou definovány. Původně existovaly dva vývojové koncepty masové komunikace (jaká by měla být a co by měla činit). Šlo o autoritářskou teorii a libertariánskou teorii. V tomto století však dostalo autoritářství novou podobu, proto i nový koncept masové komunikace získal nové označení a definici – sovětská komunistická teorie masové komunikace. Posledním konceptem masové komunikace je teorie sociální odpovědnosti, která se vyvinula z linie libertariánské. (Schramm, W. in M. Šmíd: Úvod a texty ke studiu masových médií, Karolinum, Praha 1992, str. 96).
- 5) Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ. SPN, Praha 1979.
- 6) Cenzura v socialistickém Československu existovala již v padesátých letech. 22. dubna 1953 schválila federální vláda na své 17. schůzi usnesení o zřízení Hlavní správy tiskového dohledu (HSTD). Nová cenzurní centrála podléhala předsednictvu vlády. V roce 1967 byla HSTD přejmenována na Ústřední publikační správu (ÚPS). (viz Tomášek, D: Pozor, cenzurováno! aneb Ze života soudružky cenzury. Vydavatelství a nakladatelství MV ČR, Praha 1994, str. 9)
- 7) Návrh zákona, kterým se ruší zákon o zřízení Federálního úřadu pro tisk a informace, schválili poslanci Federálního shromáždění 7. května 1990. Místopředseda federální vlády Ján Čarnogurský při zdůvodnění návrhu uvedl, že FÚTI v minulosti uplatňoval monopol KSČ při kontrole tisku a dalších informačních prostředků. Působil jako cenzurní, represivní, propagandistický a dezinformační orgán. Svou činností se FÚTI stal podle Čarnogurského symbolem nesvobody tisku a jeho pracovníků a zcela se zdiskreditoval v očích novinářské veřejnosti. Zákon o zrušení FÚTI počítal s tím, že výkon státní správy v tisku a dalších informačních prostředcích se v budoucnu přesune do kompetencí obou republik, proto federální vláda nenavrhl žádnou nástupnickou organizaci. Přijetí zákona doporučili ke schválení společný zpravodaj Sněmovny lidu FS Jan Štern (bezpartijní) a společná zpravodajka Sněmovny národů FS Dana Hornáčková (KSČ). Zpráva ČTK z 31. července 1990 konstatuje, že se zánikem FÚTI ukončila činnost i jeho přidružená organizace Ústředí novinářských informací. Registraci novin a časopisů nadále prováděla ministerstva kultury obou národních republik.
- 8) In: Programové prohlášení vlády ČSFR, Hospodářské noviny, 4. 7. 1990, str. 5
- 9) Viz tisk Úřadu předsednictva vlády ČSFR ze dne 9. října 1990, č. 164
- 10) Viz zpráva ČTK nazvaná Podpora nezávislého vysílání, 28. říjen 1990.
- 11) Viz zpráva ČTK nazvaná Podpora nezávislého vysílání, 28. říjen 1990.
- 12) Vládní výjimku získaly od federální vlády tři zahraniční rozhlasové stanice Svobodná Evropa, BBC a RFI.
- 13) Citace pochází ze zprávy ČTK nazvané Rádio Stalin kontra ONV Praha 7, 13. 11. 1990.
- 14) Viz zpráva ČTK nazvaná Nezávislé rádio začíná dnes vysílat, 15. 2. 1991.
- 15) Viz zpráva ČTK „Radiokomunikace rozhodly pozastavit činnost nezávislého rozhlasu“, 15. 2. 1991.
- 16) Problematiku pirátského vysílání není možné redukovat pouze na případy Rádía Stalin a Ultra. Zpráva ČTK z 20. února 1991 se zmiňuje o tom, že na vysílací frekvenci Rádía Ultra 92,6 MHz vysílalo hodinu denně Rádio Independence. Rovněž ilegálně začalo v jižních Čechách 31. prosince 1990 na frekvenci 100,0 MHz vysílat Rádio Podzemí, jehož studio se nacházelo ve sklepě domu majitele stanice Ladislava Faktora. Rádiu Podzemí však vysílačka zabavena nebyla.
- 17) Viz Nová zpráva o stavu vysílání a o činnosti Rady ČR pro RTV, duben 1993, str. 7.
- 18) Zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasové a televizního vysílání byl přijat Federálním shromážděním ČSFR 30. října 1991.
- 19) Celé znění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasové a televizního vysílání je součástí přílohy C – Mediální legislativa
- 20) Poměry reklamního vysílání později upravil zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy.

- 21) Federální rada pro rozhlasové a televizní vysílání měla devět členů. Tři volilo Federální shromáždění ČSFR, tři Česká národní rada a tři Slovenská národní rada. Funkční období členů federální rady bylo šestileté. Předsedu i místopředsedu rady volí z jejich členů Federální shromáždění. Prvním předsedou se stal Ivan Medek.
- 22) Podrobněji o Radě ČR pro rozhlasové a televizní vysílání v podkapitole 1.2.3 Ustavení Rady ČR pro RTV.
- 23) Zákon č. 597/1992 Sb., o zrušení ČSRo, ČST a ČSTK přijalo Federální shromáždění 2. prosince 1992.
- 24) V případě Českého rozhlasu jde o zákon č. 484/1991 Sb., který přijala Česká národní rada 7. listopadu 1991.
- 25) Viz Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlase, který je součástí přílohy C – Mediální legislativa.
- 26) Vymezení rozhlasových a televizních poplatků (tzv. koncesí) upravil později zákon č. 252/1994 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích. Zákon přijal Parlament ČR 8. prosince 1994.
- 27) K přerozdělení vysílacích sítí mezi Český rozhlas a držitele licencí došlo zákonem č. 36/1993 Sb., který přijala Česká národní rada 22. prosince 1992.
- 28) Zákon č. 103/92 Sb., o Radě ČR pro RTV nabyl účinnosti 5. března 1992.
- 29) Po parlamentních volbách v roce 1996 došlo k dohodě o rozšíření počtu členů Rady ČR pro RTV, aby složení regulačního orgánu odpovídalo aktuálnímu rozložení politických stran v Poslanecké sněmovně. Novelou č. 135/1997 Sb. se počet radních zvýšil z devíti na třináct.
- 30) O nedůstojných podmínkách práce Rady v prvním roce její existence se zmiňuje Nová zpráva o stavu vysílání a o činnosti Rady ČR pro RTV z dubna 1993.
- 31) In: P. Sladčiková: Rada České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání. Diplomová práce, UK FSV, Praha 1999, str. 32.
- 32) V tomto objektu sídlí Rada ČR pro RTV dosud.
- 33) Viz Nová zpráva o stavu vysílání a o činnosti Rady ČR pro RTV, duben 1993, str. 15.
- 34) Podrobnosti o složení Rady ČR pro RTV a o prvním roce její činnosti v příloze A – Chronologické přehledy.
- 35) Viz Nová zpráva o stavu vysílání a o činnosti Rady ČR pro RTV, duben 1993, str. 15.
- 36) Viz Nová zpráva o stavu vysílání a o činnosti Rady ČR pro RTV, duben 1993, str. 15–47.
- 37) Viz Nová zpráva o stavu vysílání a o činnosti Rady ČR pro RTV, duben 1993, str. 7.
- 38) Programové prohlášení vlády ČR, Hospodářské noviny, 23. 7. 1992.
- 39) Tento proces je podrobně popsán v Nové zprávě o stavu vysílání a činnosti Rady ČR pro RTV z dubna 1993, str. 25–27.
- 40) Zákon č. 36/1993 Sb. vstoupil v platnost 1. ledna 1993, proto – ač byl schválen v prosinci 1992 – je číslován jako č. 36/1993 Sb. Tato právní norma řešila, krom jiných, otázky převedení majetku a autorských práv federálních médií, upravila financování Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání z výnosů koncesionářských poplatků a částečně omezila nezávislost Rady na Parlamentu ČR.
- 41) In: Programové prohlášení vlády ČR, Hospodářské noviny, 23. 7. 1992.
- 42) Nabídnout celoplošné vysílací sítě soukromým provozovatelům umožňoval sice již zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Kvůli kompetenčním sporům a následnému rozpadu Československa došlo k vypsání licenčního řízení na celoplošné rozhlasové vysílání až na základě zákona č. 36/1993 Sb.
- 43) Viz Strategie 8/1999, V. Ježek: Jak jsem se stal a šest let byl generálním ředitelem Českého rozhlasu, str. 58–59.
- 44) Například stanice Radiožurnál Českého rozhlasu stále ještě vysílala v pásmu VKV I a chystala se na přechod do pásma VKV II. Viz Týdeník Rozhlas č. 3/1993, Přehled vysílačů, str. 23.
- 45) Viz Nová zpráva o stavu a činnosti Rady České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání, duben 1993, str. 41.
- 46) Viz Rozhodnutí Rady ČR pro RTV o udělení licence z 9. 3. 1993.
- 47) Viz Nová zpráva o stavu vysílání a o činnosti Rady ČR pro RTV, duben 1993, str. 41–43. O licenci na provoz celoplošného rozhlasového vysílání žádali: agentura T.R.S. s projektem Rádia Oldies, společnost Ascon s projektem HIT FM (žadatel se nedostavil ke slyšení), společnost Bonton s projektem Rádia Bonton, společnost Kobra s projektem stejnojmenné rozhlasové stanice, společnost